

УДК 351:796.011.1:615.825**DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-5-77-83>**

Парубчак Іван,
*в.о. ректора Львівського
національного університету
ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С.З. Гжицького,
доктор наук з державного
управління, професор*

Parubchak Ivan,
*Acting rector of the Lviv National
S.Z. Gzytskohyi University of
Veterinary Medicine and
Biotechnology, doctor of sciences
in public administration, professor*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7664-5062>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИХ ВПЛИВІВ

STATE POLICY OF SOCIAL AND HUMANITARIAN SECURITY IN THE TRANSFORMATION OF THE TOURISM INDUSTRY IN THE CONTEXT OF EPIDEMIOLOGICAL IMPACTS

Анотація. В умовах несприятливої епідеміологічної ситуації розвиток туристичної галузі опинився під серйозною загрозою. Відповідно до сучасних особливостей закордонні тури в цьому році пройшли з максимальними знижками, щоб залучити туристів, які боялися подорожувати. Перші спалахи захворюваності стали наслідком повернення громадян із зарубіжних подорожей, по всьому світу поточні тури довелося перервати, а заплановані на більш пізній термін – скасувати або перенести. В таких умовах туроператори, туристичні агенти, перевізники та інші учасники ринку туристичних послуг зазнали серйозних збитків.

Популярними варіантами виявилися активні види відпочинку – кемпінг, фітнес-тури, а також сплави і походи, які можна організувати недалеко від будинку. У той час як епідемії призупинили світовий туризм, мільйони людей, які знаходяться на карантині прагнуть отримати культурні і туристичні враження прямо з дому. У цей період культура довела власну високу значимість, а попит на віртуальний доступ до музеїв, об'єктів культурної спадщини, театрів і уявлення досягли безпрецедентних рівнів. Якщо на туризм покладається завдання внесення вкладу у виживання соціокультурного сектору, тобто багатьох його сегментів, він має зміцнити культурну ідентичність і бренд туристичних подорожей.

Незважаючи на всі труднощі туристичної галузі з'явилася можливість створювати нові партнерства і відповідно співпрацювати. Вони повинні знову разом розробити і диверсифікувати пропозиції, залучити нову аудиторію, опанувати нові навички та підтримати світовий перехід на нові умови. Інформаційний потік між секторами грає ключову роль в розумінні наслідків епідемій і виробленні ефективних заходів у відповідь. Конкретні дані по соціально-економічних наслідках для культури і туризму, а також за рішеннями, які здійснюються для порятунку культурного туризму, уможливають розробку планів щодо пом'якшення наслідків з метою задоволення потреб і відтворення передової практики.

Соціальна ізоляція довела важливість новітніх технологій і ЗМІ в нашому повсякденному житті. Коли мільйони людей можуть сидіти на карантині є відповідний момент для створення і просування соціокультурних вражень для постійної аудиторії. Складність полягає в забезпеченні цих вражень таким чином, щоб це підтримувало отримання прямих вигід залученими організаціями та фахівцями-практиками. Під час цього переходу в цифровий світ туризм може сформувати спілки з технічними компаніями і представниками приватного сектора для поліпшення доступу до їх онлайн-програм з нарощування потенціалу в галузі туризму.

Ключові слова: державна політика, туризм, соціально-гуманітарний контекст, епідеміологічний вплив, безпека, галузь, трансформація, послуги.

Abstract. In the conditions of an unfavorable epidemiological situation, the development of the tourism industry was under serious threat. According to modern features, foreign tours this year took place with maximum discounts to attract tourists who were afraid to travel. The first outbreaks of the disease were the result of the return of citizens from foreign trips, but also a financial blow – current tours around the world had to be interrupted, and those planned for a later date – canceled or postponed. In such conditions, tour operators, travel agents, carriers and other participants in the market of tourist services suffered serious losses. Popular options turned out to be active types of recreation – camping, fitness tours, as well as rafting and hiking, which can be organized not far from the house. While epidemics have brought global tourism to a standstill, millions of people in quarantine are looking to get cultural and tourist experiences right from home. During this period, culture proved its own high importance, and the demand for virtual access to museums, cultural heritage sites, theaters and performances reached unprecedented levels.

If tourism is entrusted with the task of contributing to the survival of the socio-cultural sector, i.e. its many segments, it must strengthen the cultural identity and brand of tourist travel. Despite all the difficulties of the tourism industry, there was an opportunity to create new partnerships and cooperate accordingly. They must once again develop and diversify their offerings, attract new audiences, acquire new skills and support the global transition to new conditions. Information flow between sectors plays a key role in understanding the consequences of epidemics and developing effective responses.

Concrete data on the socio-economic consequences for culture and tourism, as well as on the decisions made to save cultural tourism, will enable the development of mitigation plans to meet needs and replicate best practices. Social isolation has proven the importance of new technologies and mass media in our daily lives. When millions of people can be quarantined, it is an appropriate moment to create and promote socio-cultural experiences for a permanent audience. The challenge is to deliver these experiences in a way that supports direct benefits for the organizations and practitioners involved. During this digital transition, tourism can form alliances with tech companies and the private sector to improve access to their online tourism capacity building programs.

Keywords: state policy, tourism, socio-humanitarian context, epidemiological impact, security, industry, transformation, services.

Постановка проблеми. Розвиток світової системи глобалізованої економіки в сучасних умовах вимагає особливих підходів щодо побудови та належного функціонування, організаційно-управлінського механізму, в якому повинні

враховуватись регіональні, загальнодержавний, транскордонний, євроінтеграційний та світовий рівні [6]. Найбільш взаємопов'язаним, та таким, що вимагає чіткого розподілу повноважень, з метою забезпечення ефективної реалізації державної політики в туристичній галузі, є організаційно-управлінський механізм на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Оптимальною структурою управління туристичною галуззю повинно поєднуватись структури усіх зазначених рівнів, які б взаємодоповнювали один одного та спрямовували спільні зусилля на визначення та досягнення стратегічних завдань, цілей та рішень. У наслідок епідеміологічних впливів закрилися кордони країн, зупинилося авіа- і залізничне сполучення, у багатьох містах був введений режим загальної самоізоляції. Принциповою відмінністю сучасних епідемій є одночасне виникнення так званої «неінфекційної епідемії», пов'язаної зі стрімким розвитком інформаційних технологій і миттєвим поширенням інформації в сучасному світі [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведення дослідження існуючих організаційних підходів до ефективного державного регулювання у сфері соціокультурно-туристичної діяльності показало обґрунтованість і важливість державного втручання у сферу туристичних послуг як одного векторів соціально-економічного розвитку держави. Окрім того, вивчення концептуальних основ функціонування туристичної галузі з пізнавальної та рекреаційної точки зору показало необхідність оптимізації державного регулювання туристичною діяльністю як потенційно прибуткової статті державного бюджету.

Реалізація зазначених завдань позитивно позначиться не лише на просуванні туристичного продукту, але й на підвищенні якості культурно-туристичних послуг та в цілому. Створення комплексної інформаційної системи може стати стимулом для всіх учасників туристичного ринку, споживачів туристичних послуг, вітчизняних та іноземних інвесторів. Стратегічним завданням соціальної та гуманітарної безпеки туристичної галузі має стати створення системних і комплексних передумов для розвитку туристичної індустрії як одного із пріоритетних напрямків для соціально-економічного зростання держави.

Метою статті є дослідження епідеміологічного впливу на розвиток туристичної галузі та обґрунтування необхідності ефективною діяльності органів державної влади у сфері соціальної та гуманітарної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Туристичний і соціокультурний сектори повинні працювати разом, щоб надихати людей на формування більш сталого майбутнього для культурного туризму. Маркетингові стратегії в туризмі виділяють місцеві прояви культури не тільки для того, щоб з ними звертатися до аудиторії, а й щоб надихнути її на відповідальний туризм. Професійні профілі працівників сфери культури і туризму вимагають нових навичок для прийняття негайних заходів і участі у відновленні.

З метою забезпечення життєздатності кадрів після десятиліть відсутності стабільності обидва сектора потребують розробки креативних і неабияких рішень в області працевлаштування. Існуючі робочі місця в області соціокультурного туризму повинні бути збережені, працівники повинні пройти підвищення кваліфікації, тому що вони вже володіють талантом і знаннями [2]. Ця криза є доброю можливістю для вибудовування моделей поміж секторального управління серед ключових учасників туристичного і соціокультурного секторів. Ці моделі повинні включати технічних партнерів для створення платформ і обмінних форумів для координування дій та обміну інформацією.

Платформи повинні мати на увазі ефективну комунікацію, прийняття рішень і досягнення домовленостей про терміни розвитку туризму із залученням соціокультурних активів. Звертаючись до дітей і молоді, соціокультурний сектор має формувати прихильних спільній справі громадян світу і туристів майбутнього. Емоційні зв'язки, що виникають зараз між громадянами і творцями культури, в майбутньому зроблять світ кращим.

У всьому світі туристична галузь зазнала значних збитків в результаті запровадження урядами держав різноманітних заходів, які спрямовані на протидію епідеміологічним впливам [4]. Однак, дану ситуацію можливо розглянути як унікальну можливість виведення туризму в Україні на новий, організаційно та нормативно захищений, рівень розвитку, при належному застосуванні низки управлінських механізмів.

Основою національного законодавства та нормативно-правового забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування щодо належної функціонування туристичної галузі є Конституція України, як основний закон, який має найвищу юридичну силу та норми якого є нормами прямої дії. Конституція України, Кодекси України, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України та інші нормативно-правові акти становлять систему норм права, що врегульовують коло суспільних відносин з належної реалізації громадянами закріплених прав.

Конституцією України закріплено права громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав. Однак при здійсненні туристичних подорожей, для належної реалізації закріплених Конституцією України прав, на законодавчому рівні визначено загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та встановлено засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулювання відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України [5].

Туризм зазнає глобальних збитків при запровадженні державними органами заходів для подолання епідеміологічних впливів та законодавчої невизначеності щодо подальшого розвитку галузі в цілому. Як показує практика, застосування лише нормативно-правового механізму, як окремого, самостійного, управлінського механізму, не тільки не надає змогу покращити становище туристичної галузі, а призводить до різного роду негативних соціальних явищ в умовах епідеміологічних впливів. Організаційно-управлінський механізм є одним з центральних складових державного механізму регулювання туристичної галузі, оскільки саме через його важелі впливу реалізуються основні управлінські рішення, які визначають розвиток галузі як в окремих регіонах, так і в державі загалом.

Організаційно-управлінський механізм туристичної галузі повинен формувати державні та недержавні організаційно-правові структури, які утворюються на різних рівнях, та реалізують прийняті рішення через доступні їм важелі впливу, відповідно до наданих їм повноважень, тобто, шляхом нормативно-правового регулювання, податкову та фінансову політику, інформаційне забезпечення [7]. Зазначені засоби впливу можуть бути ефективними та забезпечать досягнення основної мети організаційно-управлінського механізму лише при умові чіткого розмежування повноважень на різних рівнях управління та при належному контролі дотримання ними встановлених стратегічних цілей та дотримання норм чинного законодавства.

Ефективний організаційно-управлінський механізм повинен діяти на принципах прозорості, відкритості, ефективного залучення та розподілу фінансових ресурсів, економічності, оперативності та активної співпраці з іншими, у т. ч., недержавними органами та організаціями. Одним з основних завдань даного механізму повинно виступати створення сприятливих умов як для належного функціонування, так і для розвитку туризму.

Такої важкої кризи в туристичному бізнесі не спостерігалось уже давно, однак будь-яка криза веде не тільки до негативних наслідків. Необхідно відпрацювати нові можливості та виклики цього серйозного випробування для всієї соціальної структури на туристичному ринку. У числі цих можливостей і викликів – прискорення процесів забезпечення соціальним наглядом туристичних сервісів, більш активне впровадження сучасних технологій охорони здоров'я, актуалізація індивідуального підходу до клієнта, а також гуманітарного аспекту туристського продукту, розширення географії туристських маршрутів.

Окрім цього, очікувано посилиться важливість такого фактору як безпека подорожей, включаючи санітарно-епідеміологічну ситуацію місця перебування. Туристи стануть віддавати перевагу приватним турам в малих групах на внутрішніх курортах. Необхідні конкретні заходи державної підтримки, надані забезпеченню соціальної підтримки суб'єктам туристського бізнесу, від ефективності яких багато в чому буде залежати їх гідний вихід з ситуації, що склалася.

Повинні змінитися світосприйняття і психологія в туристичному бізнесі в цілому, крім того, почнеться новий етап конкуренції в туризмі, який призведе до абсолютно нового розподілу багатьох ресурсів на цьому ринку [9]. На даний час необхідні заходи щодо профілактики випадків захворювання під час туристичних подорожей. Дані рекомендації необхідно розробити з метою задоволення термінової потреби в актуальній інформації в туристичній галузі та науково-обґрунтованих рекомендаціях.

Поняття соціальної та гуманітарної безпеки під час туристичних подорожей та відпочинку, незважаючи на свою важливість, до сих пір чітко не визначена. Соціальна та гуманітарна безпека – це складова частина національної безпеки, що уособлює соціальний захист та збереження здоров'я туриста, включаючи захист життя, здоров'я, особисту недоторканність, захист від інфекційних захворювань, надання якісної допомоги [10]. Під соціальною та гуманітарною безпекою розуміється стан захищеності життя і здоров'я туриста від різного роду погроз, що виникають при наданні туристичних послуг.

Однак, існують засоби розміщення оздоровчого призначення, які повинні сприяти зміцненню здоров'я, а в низці випадків – навіть реабілітації. Все це говорить про необхідність розгляду соціальної та гуманітарної безпеки як одного з основних напрямків забезпечення туристичної безпеки в цілому. Для вирішення завдання необхідно строго виконувати вимоги санітарних правил, забезпечити щоденний контроль за санітарно-гігієнічним станом засобів розміщення, це значно зменшить ризики.

Висновки. Забезпечення соціальної та гуманітарної безпеки в туристичних комплексах є одним з найважливіших аспектів діяльності туристичної галузі в цілому. Санітарно-гігієнічні вимоги є обов'язковими до виконання, це необхідна умова діяльності особливо при «коронавірусній» небезпеці. Кожен має відчувати особисту відповідальність за дотримання санітарно-гігієнічних вимог і забезпечення медичної безпеки в процесі обслуговування туристів.

Незважаючи на те, що вимоги щодо забезпечення медичної безпеки є універсальними для діяльності підприємств різних виробничих сфер, в туристичній галузі вони стають елементом корпоративної культури і свідчать про ціннісне відношення до кожного туриста, якісний сервіс, відповідний рівень і культуру обслуговування. Крім того, забезпечення медичної безпеки туристів на державному рівні може серйозно вплинути на підвищення туристичного інтересу не тільки до конкретного регіону, а й до країни в цілому, що сприяє розвитку індустрії туризму та гостинності.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 411. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/deyaki-pitannya-elektronnoyi-sistemi-ohoronizdorovya> (дата звернення: 12.10.2023).
2. Домбровська С.М., Білотіл О.М., Помаза-Пономаренко А.Л. Державне регулювання туристичної галузі України: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2016. 196 с.
3. Лехан В.М., Слабкий Г.О., Шевченко М.В. Аналіз результатів реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах: позитивні наслідки, проблеми та можливі шляхи їх вирішення. *Україна. Здоров'я нації*. 2015. № 3. С. 67–86.
4. Магійович Р.І., Пилип'як О.В., Шкрібинець О.О. Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в Західному регіоні. *Науковий вісник НЛТУУ*. 2008. Вип. 18.7. С. 164–169.
5. Майстро С.В., Домбровська С.М. Особливості державного управління рекреаційним туризмом України: монографія. Харків, 2017. 198 с.
6. Розметова О.Г. Державне регулювання інвестиційного розвитку курортно-рекреаційного комплексу регіону: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2008. 20 с.
7. Скаковська С.С. Структура природно-рекреаційного потенціалу регіону як об'єкт управлінської діяльності. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_2/25.pdf (дата звернення: 19.10.2023).
8. Судова-Хом'юк Н. Управління інвестиційними процесами в туристично-рекреаційному комплексі України. *Регіональна економіка*. 2002. № 3. С. 260–265.
9. Федорова В.Г. Теоретико-методичні підходи до визначення поняття «кластер». *Ефективна економіка*. 2011. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_9_31 (дата звернення: 19.10.2023).
10. Щепанський Е.В. Механізм державного антикризового управління в туристично-рекреаційній сфері України. *Університетські наукові записки*. 2015. № 1. С. 284–292.

References

1. Deiaki pytannia elektronnoi systemy okhorony zdorovia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.04.2018 r. № 411 [Some issues of the electronic health care system: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 25, 2018 № 411]. *www.kmu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/deyaki-pitannya-elektronnoyi-sistemi-ohoronizdorovya> [in Ukrainian].
2. Dombrovska, S.M. & Bilotil, O.M. & Pomaza-Ponomarenko A.L. (2016). Derzhavne rehuliuвання turystychnoi haluzi Ukrainy: monohrafiia [State regulation of the tourist industry of Ukraine: monograph]. Kharkiv: NUTsZU [in Ukrainian].

3. Lekhan, V.M. & Slabkyi, H.O. & Shevchenko, M.V. (2015), Analiz rezultativ reformuvannia systemy okhorony zdorovia v pilotnykh rehionakh: pozytyvni naslidky, problemy ta mozhlivi shliakhy yikh vyrishennia [Analysis of the results of reforming the health care system in the pilot regions: positive consequences, problems and possible solutions]. *Ukraina. Zdorovia natsii – Ukraine. The health of the nation*, 3, 67–86 [in Ukrainian].
4. Mahiiovych, R.I. & Pylypiak, O.V. & Shkribynets, O.O. (2008). Rozvytok turystychno-rekreatsiinoho kompleksu v Zakhidnomu rehioni [Development of the tourist and recreational complex in the Western region]. *Naukovyi visnyk NLTUU – Scientific Bulletin of NLTUU*, 18.7, 164-169 [in Ukrainian].
5. Maistro, S.V. & Dombrovska, S.M. (2017), Osoblyvosti derzhavnoho upravlinnia rekreatsiniym turyzom Ukrainy [Peculiarities of state management of recreational tourism in Ukraine]. Kharkiv [in Ukrainian].
6. Rozmetova, O.H. (2008). Derzhavne rehuliuвання investytsiinoho rozvytku kurortno-rekreatsiinoho kompleksu rehionu [State regulation of investment development of the resort and recreation complex of the region]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Skakovska, S.S. (2010). Struktura pryrodno-rekreatsiinoho potentsialu rehionu yak objekt upravlinskoi diialnosti [The structure of the natural and recreational potential of the region as an object of management activity]. *www.nbu.gov.ua*. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_2 /25.pdf [in Ukrainian].
8. Sudova-Khomiuk, N. (2002), Upravlinnia investytsiinymy protsesamy v turystychno-rekreatsiinomu kompleksi Ukrainy [Management of investment processes in the tourism and recreation complex of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 3, 260–265 [in Ukrainian].
9. Fedorova, V.H. (2011), Teoretyko-metodychni pidkhody do vyznachennia poniattia «klaster»: navch. posibnyk [Theoretical and methodological approaches to the definition of the concept of "cluster": teaching. manual]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 9. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_9_31 [in Ukrainian].
10. Shchepanskyi, E.V. (2015), Mekhanizm derzhavnoho antykryzovoho upravlinnia v turystychno-rekreatsiinii sferi Ukrainy [The mechanism of state anti-crisis management in the tourism and recreation sphere of Ukraine]. *Universytetski naukovi zapysky – University scientific notes*, 1, 284–292 [in Ukrainian].

Подано до редакції 20.10.2023 р.
Прийнято до друку 23.11.2023 р.